

DE VLAAMSE MINISTER VAN MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Seine Schelde - Rivierherstel Leie

Samenvatting

Het geïntegreerde Seine-Schelde voor de Leie-as omvat een luik 'binnenvaart' en een luik 'rivierherstel'. De realisatie van de taakstelling van watergebonden, terrestrische natuur binnen het luik 'rivierherstel' heeft vertraging opgelopen. Voorliggende nota geeft de laatste stand van zaken weer in het Seine-Schelde project – Rivierherstel Leie.

De realisatie van die watergebonden, terrestrische natuur sluit eveneens aan bij de doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en de 'Blue Deal' en draagt bij aan een veerkrachtige en duurzame inrichting van onze ruimte teneinde wateroverlast en watertekort in samenhang aan te pakken. De structurele aanpak van waterschaarste en droogte vormt als deel van de Blue Deal één van de hoekstenen van het Vlaamse relance plan 'Vlaamse Veerkracht'. Rivierherstel Leievallei is één van de vlaggenschipprojecten.

Om de effectieve realisatie van de vooropgestelde watergebonden, terrestrische natuur in kader van Rivierherstel Leie te versnellen, worden een aantal bijstellingen gedaan op het vlak van projectgebieden, timing en flankerend beleid. Met deze beslissing breidt de Vlaamse Regering het projectgebied uit tot alle 15 deelgebieden uit het plan-MER van het geïntegreerde Seine-Schelde project, die tevens de basis vormt voor het luik 'binnenvaart' en de Europese subsidieovereenkomst. Er wordt in eerste instantie ingezet op de realisatie van 100 ha tegen eind 2024 in twee deelgebieden, waarbij de verschillende instrumenten voor verwerving en inrichting worden benut. In een 2de en 3de fase wordt respectievelijk tegen eind 2027 en eind 2031 gewerkt naar de realisatie van de resterende vooropgestelde taakstelling. Het flankerend beleid, zoals beslist in 2010, wordt uitgebreid met een eigenaarstoelage en een pachtaanvaardingsvergoeding naar analogie met het flankerend beleid in kader van Sigma. Om het draagvlak in de regio te garanderen, wordt een intendant aangesteld die in dialoog met de eigenaars en gebruikers van de gronden en de landbouworganisaties op zoek gaat instrumenten voor de effectieve realisatie. Hierbij wordt zelfrealisatie, o.a. via natuurbeheerplannen, als alternatief voor verwerving door de overheid onderzocht.

Aanvullend met de reguliere kredieten van ANB en VLM wordt een bedrag van maximaal 5,6 miljoen euro gereserveerd uit het Plan Vlaamse Veerkracht – VV034.

Tevens wordt beslist om te starten met de opmaak van het AGNAS-GRUP Bavikhove – Deinze teneinde de nodige herbestemmingen in functie van Rivierherstel Leie door te voeren.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld Omgeving

ISE: Omgevingsbeleid ruimte en milieu

SD 4. Robuuste open ruimte

OD 1. Versterking van de ruggengraat van de open ruimte

OD 3. Vlaamse investeringsagenda die open ruimte doelstellingen ondersteunt

ISE: Water

SD 3. Plannen maken en uitvoeren met engagementen voor gezond en duurzaam watersysteem

OD 1. Geïntegreerd en gebiedsgericht uitvoeren en opmaken van Stroomgebiedbeheerplannen en Maatregelenprogramma

ISE: Natuur en biodiversiteit

SD 1. Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen

OD 2. Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering

B. VORIGE BESLISSINGEN M.B.T. SEINE-SCHELDE - RIVIERHERSTEL

Met haar beslissing van 16 juni 2006 (zie bijlage 1a en 1b), nam de Vlaamse Regering akte van de toenmalige stand van zaken van het geïntegreerde plan Seine-Schelde langsheen de Leie-as. Dit plan, dat een luik binnenvaart en een luik rivierherstel Leie omvat, werd opgesteld volgens de methodiek van het Geïntegreerd Gebiedsgericht Beleid en werd concreet uitgewerkt in het Geïntegreerd Strategisch Plan Seine-Schelde (Belconsulting, 2005). De concrete invulling van het luik rivierherstel Leie focust op het versterken van de rivierdynamiek, het ecologisch potentieel en de ruimtelijke kwaliteit. Meer bepaald wordt ernaar gestreefd om in de afgesneden meanders de rivierdynamiek opnieuw meer te benaderen door op een gecontroleerde wijze de doorstroming te herstellen, waarbij desgevallend gedempte delen weer worden ontgraven. De ruimtelijke kwaliteit wordt geoptimaliseerd door herstel van het rivierlandschap. Het onderdeel rivierherstel Leie bevat eveneens de effectieve ontwikkeling van watergebonden, terrestrische natuur, waarin de karakteristieke rivierdynamiek toegelaten en gestimuleerd wordt. Om dit in de regio te realiseren werd ongeveer 500 ha nodig geacht. Een belangrijk deel hiervan lag reeds in groene bestemmingen (gewestplan); bijkomende oppervlakte moest het voorwerp uitmaken van lopende en nieuwe afbakeningsprocessen (gewestelijke rups).

De Vlaamse Regering gaf op 16 juni 2006 tevens opdracht aan de Vlaamse minister, bevoegd voor openbare werken, om het toenmalig agentschap Waterwegen en Zeekanaal (nu De Vlaamse Waterweg nv) te gelasten met de verdere voorbereiding van het geïntegreerde plan Seine-Schelde en inzonderheid

- met de coördinatie van het project;
- met de uitvoering van de vereiste studies met inbegrip van een onderzoek naar het gepaste instrumentarium voor de effectieve realisatie van het luik rivierherstel, in overleg met de betrokken Vlaamse administraties;
- met het opstellen van de noodzakelijke MER-studies.

Ook gaf de Vlaamse Regering in haar beslissing van 16 juni 2006 aan de Vlaamse minister bevoegd voor leefmilieu en het waterbeleid de opdracht om de Vlaamse Landmaatschappij te gelasten

- een landbouwstudie uit te voeren voor de betrokken delen van de Leievallei;
- als partner op te treden bij de effectieve realisatie van het luik rivierherstel.

Verder gaf de Vlaamse Regering in haar beslissing van 16 juni 2006 opdracht aan de Vlaamse minister, bevoegd voor het buitenlands beleid en de Europese aangelegenheden, in samenwerking met de Vlaamse minister, bevoegd voor de openbare werken, een overeenkomst met het Waalse Gewest en met Frankrijk voor te bereiden met betrekking tot de subsidieaanvraag aan de Europese Unie en de uitvoering van de werken. De daaropvolgende beslissingen van de Vlaamse Regering van 13 juli 2007, 18 juli 2008 en 12 maart 2010 hadden betrekking op dit laatste punt.

De Vlaamse Regering gaf met haar beslissing van 7 november 2008 goedkeuring aan een eerste gewestelijk RUP voor de regio 'Leievallei en open ruimte omgeving Kortrijk'. In de toelichtingsnota van dit GRUP wordt de link gemaakt met het rivierherstel Leie: *"Meer specifiek kan de opwaardering van de vallei onder meer gebeuren door de re-integratie van de afgesloten meanders met inrichting van paaiplaatsen en moeraszones. Op die manier kunnen lokaal weer nevengeulen en overstromingsvlaktes ontstaan. Door een natuurlijkere hydrologie en dynamiek kan een mozaïek ontstaan van soortenrijke stroomdalgraslanden, moeras, ooibos en ruigtes. Op de hoger gelegen gronden wordt agrarisch natuurbeheer ingezet voor het behoud en herstel van een half gesloten valleilandschap. Landbouwgebruik kan intensiever naarmate deze verder verwijderd is van de rivier en beekvalleien. Globaal staat het maximaal behouden van de open ruimte voorop, met een verwevenheid van landbouw, natuur, bos en recreatie. (...)"*

Met dit GRUP, dat ruimer gaat dan de deelgebieden van rivierherstel Leie aangeduid in het BVR van 17/12/2010, werd in totaal 200ha herbestemd naar natuur (170ha van landbouw naar natuur en 30ha van bosgebied naar natuur). Van de deelgebieden van rivierherstel Leie waren er 4 vervat binnen dit GRUP:

- Laag Vlaanderen : 43 ha van landbouw naar natuur
- Posthoornhoek : geen wijziging van landbouw naar natuur, wel 1 ha van natuur naar landbouw en geen volledige overdruk VEN
- Pater Mote : geen wijziging in landbouw noch natuur, geen volledige overdruk VEN
- Bavikhove Ooigembos : 25 ha van landbouw naar natuur

Binnen dit GRUP werden ook nog andere bestemmingswijzigingen doorgevoerd naar natuur o.a. t.h.v. de Kasselrijbeek en het Mortagnebos

Binnen de deelgebieden van Rivierherstel Leie zijn bijgevolg al 4 deelgebieden natuur geworden of herbevestigd met dit GRUP, samen goed voor 213 ha natuurgebied. Het deelgebied Sint-Baafs-Vijve was niet vervat in dit GRUP, maar is reeds op het gewestplan natuurgebied, goed voor 41ha. In totaal is dus al 254 ha bestemd als natuurgebied.

De globale plan-MER van het geïntegreerde project Seine-Schelde werd goedgekeurd op 14 augustus 2008. Deze plan-MER vormt de basis voor de verschillende infrastructuurprojecten in het kader van het luik binnenvaart en maakt deel uit van het Europees subsidiedossier Seine-Schelde 2020.

Met haar beslissing van 17 december 2010 (bijlage 2), nam de Vlaamse Regering kennis van de conclusies van het plan-MER Seine-Schelde en van de erin verwerkte landschapsstudie Leievallei, de ecohydrologische studie Leievallei en de landbouwstudie Leievallei, en van het feit dat de voorkeur voor het basisalternatief van het binnenvaartluik door het plan-MER wordt bevestigd. Wat betreft het luik rivierherstel wordt het landschappelijk aspect in de plan-MER als positief beoordeeld, meer bepaald het aankoppelen van meanders en de vernatting van sommige delen van de vallei als een herstel van de historische landschapsstructuur. De ingrepen in het kader van natuurontwikkeling werden getoetst aan de landbouwstudie, zodat per deelgebied een oordeel over de haalbaarheid op korte en lange termijn kon worden geformuleerd. De totale potentiële oppervlakte voor watergebonden, terrestrische ("natte") natuur werd op 601 ha begroot, waarvan 80 ha op dat ogenblik reeds biologisch (zeer) waardevol was, zodat de maximale biotoopwinst 521 ha bedraagt.

Op basis van de op dat ogenblik beschikbare elementen en terreinkennis werd vervolgens een nadere selectie en prioritering gemaakt waarbij uiteindelijk 10 gebieden werden weerhouden om de

doelstelling inzake bijkomende watergebonden, terrestrische natuur te realiseren in kader van het luik rivierherstel.

De Vlaamse Regering gaf op 17 december 2010 tevens opdracht aan de Vlaamse minister, bevoegd voor openbare werken, om het toenmalig agentschap Waterwegen en Zeekanaal (nu De Vlaamse Waterweg nv) te gelasten met:

- de uitvoering van het geïntegreerde plan Seine-Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie) te coördineren en een stuurgroep op te richten om voor het luik rivierherstel de voortgang van de uitvoering te bewaken en de samenwerking met het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij te verzekeren, die in een samenwerkingsovereenkomst wordt verankerd;
- de oprichting van een Klankbordgroep ter opvolging van het project, en met de oprichting van begeleidingscommissies voor de begeleiding van de inrichting van de diverse deelgebieden en met de monitoring van de ingerichte deelgebieden;
- de uitvoering van het geïntegreerde plan Seine-Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie), met uitzondering van de ontwikkeling van 500 ha watergebonden, terrestrische natuur bedoeld in deze beslissing;
- de verder nog vereiste studies uit te voeren met het oog op het aanhouden van de vooropgezette timing van uitvoering der werken.

Daarnaast kreeg de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting en het natuurbehoud de opdracht om het agentschap Natuur en Bos te gelasten met de uitvoering van de maatregelen, met inbegrip van de daartoe noodzakelijke studies, voor de ontwikkeling van 500 ha watergebonden, terrestrische natuur. Gelet op het feit dat het herstellen van watergebonden, terrestrische ("natte") natuur enkel in aaneengesloten gebieden realistisch is, wordt geopteerd voor verwerving van de gronden in 10 deelgebieden, volgens een indicatieve taakstelling per gebied. Deze kunnen in het kader van de planvorming verschoven worden binnen de in het plan-MER aangegeven zones met voldoende potentie, zonder evenwel de globale doelstelling in het gedrang te brengen. Voorafgaand aan de inrichting wordt het instrument (gefaseerde) onteigening ingezet in combinatie met de instelling van een grondenbank met flankerend landbouwbeleid. Het ANB kan hiervoor beroep doen op de VLM. De kostprijs voor de realisatie van het luik watergebonden, terrestrische natuur werd geraamd op 37 miljoen euro.

De Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting en het natuurbehoud kreeg tevens de opdracht om de Vlaamse Landmaatschappij te gelasten om:

- voor de deelgebieden, waarvan de bestemming reeds is vastgelegd door het gewestplan of een ruimtelijk uitvoeringsplan, een landbouweffectenrapport (LER) op te stellen, en voor de overige deelgebieden een LER op te maken in het kader van de vastlegging van de bestemming door gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen;
- een grondenbank Leievallei met stimuli op te richten ter verwerving van de gronden in het projectgebied en mogelijke ruilgronden in het zoekgebied. De Vlaamse Landmaatschappij maakt hiertoe overeenkomsten op met het Agentschap Natuur en Bos en met Waterwegen en Zeekanaal NV (nu De Vlaamse Waterweg nv).

De Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting en het natuurbehoud kreeg de opdracht er over te waken dat de ontwikkeling van de terrestrische, riviergebonden natuur in de 10 projectgebieden wordt uitgevoerd binnen het toenmalige personeelskader van ANB.

Op 19 maart 2014 werd een bijzondere coördinator aangesteld door de toenmalige Vlaamse minister bevoegd voor openbare werken en de toenmalige Vlaamse minister bevoegd voor leefmilieu en natuur. De opdracht van de bijzondere coördinator bestond erin om haalbare oplossingen uit te werken o.a. op vlak van timing, fasering, budgettering en financiële stimuli (zie bijlage 3a).

Op 19 december 2014 deelden de bevoegde ministers de eerste conclusies van deze coördinatieopdracht mee aan de Vlaamse regering (bijlage 3b). De bijzondere coördinator kwam tot

de conclusie dat de impact op de landbouw binnen de 10 deelgebieden problematisch is, mede gelet op de grote oppervlakte aan huiskavels. Hij wees ook op het feit dat het vinden van voldoende ruilgronden in de regio quasi onmogelijk is en dat de leefbaarheid en de toekomst van een aantal bedrijven bijgevolg problematisch is indien de totale taakstelling binnen deze 10 deelgebieden moet gevonden worden. De bevoegde ministers hebben de bijzondere coördinator belast met een vervolgoopdracht die erin bestond een voorstel van invulling uit te werken voor de realisatie van 300 ha haalbaar gebleken watergebonden terrestrische natuur binnen deze 10 deelgebieden, inclusief timing, fasering en budgettering en dat aan de Vlaamse Regering voor te leggen. Daarbij werd ook aangegeven dat zou nagegaan worden op welke manier bijkomende natuur kan gerealiseerd worden in het kader van het project Rivierherstel Leie waarbij – naast de watergebonden terrestrische natuur – onderzocht zo worden waar bijkomend natuurverwevingsgebied zal gerealiseerd worden. De rol van de bijzondere coördinator is intussen niet meer actief.

In antwoord op het verzoek van 2 mei 2016 van de Vlaamse minister bevoegd voor omgeving, natuur en landbouw (bijlage 4a) voor de snelle realisatie op het terrein op eigendommen van ANB of openbare besturen en met de inzet van gronden uit de grondenbank, bezorgde het ANB op 19 mei 2016 een voorstel van plan van aanpak (bijlage 4b). Daarbij stelde ANB voor om te focussen op twee deelgebieden (Neerhoek-Ponthoek en Bavikhove-Ooigem-bos), gezien daar de meeste grond reeds in eigendom of beheer was van openbare besturen (47 ha van de 109 ha). Het ANB gaf hierbij evenwel aan dat niet meteen kon overgegaan worden tot inrichting aangezien de gronden heel versnipperd liggen over de verschillende deelgebieden. Een vernatting van het gebied op enkele percelen zou onmiddellijk een effect hebben op de andere gronden in het gebied. Op basis hiervan werd vervolgens ingezet op verwerving (door VLM) en op realisatie (door ANB) van deze 2 deelgebieden namelijk Bavikhove Ooigem-bos en Neerhoek-Ponthoek (deel 1). Een actuele stand van zaken wordt gegeven in het vervolg van deze nota.

C. RECENTE BELEIDSINITIATIEVEN

Het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 legt sterkt de nadruk op het verhogen van onze weerbaarheid tegen droogte, onder meer via circulair waterbeleid en de actieve inzet van een veerkrachtige ruimte met (extra) natuur om de klimaatverandering te milderen.

Zowel in het Vlaams Regeerakkoord (2019-2024), de Beleidsnota Mobiliteit en Openbare Werken en de Beleidsnota Omgeving wordt de nadruk gelegd op de versterking van de ruggengraat van de open ruimte. Hierbij wordt ook verwezen naar de afwerking van het project rivierherstel Leie voor het herstel en inrichting van wetlands, met het oog op waterbeheersing, natuurontwikkeling en klimaatmitigatie.

Eén van de strategische doelstellingen uit de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen in opmaak omvat de uitbouw van een fijnmazig netwerk van groenblauwe aders dwars doorheen open en bebouwde ruimte, zodat de ruimte klimaatbestendig en meer leefbaar is. De realisatie van een robuuste en veerkrachtige open ruimte is nodig om veranderingen op het vlak van klimaatverandering op te kunnen vangen. Rivier- en beekvalleien moeten meer bewegingsruimte krijgen. Door middel van samenhangende rivier- en beeksystemen gaan we de uitdaging van klimaatverandering aan door wateropslag, waterberging en het beheer van water integraal en op het schaalniveau van stroombekkens te benaderen. In functie van zo'n veerkrachtige inrichting is het essentieel om wateroverlast en watertekort in samenhang aan te pakken.

Het grote belang van het herstel van de natuurlijke valleisystemen en de hierin aanwezige natte natuur werd recent nogmaals onderstreept naar aanleiding van de publicatie van de Vlaamse 'Blue Deal', een geïntegreerd actieprogramma waarmee Vlaanderen de strijd tegen droogte en waterschaarste opneemt. Vlaanderen neemt reeds een aantal van deze maatregelen. Ook in het kader van het Sigmaplan wordt, naast het bereiken van hoogwaterveiligheid tegen stormtij, ook

maatregelen genomen in het kader van ruimte voor water, zoals het herstellen van de vroegere winterbedding, het terug open maken van verbindingen tussen de rivier zelf en de zijwaterlopen, het opnieuw aantakken van vroegere meanders, het aanbrengen van drempels zodat ook in periodes van lage rivierafvoeren hogere grondwaterstanden bereikt worden.

De objectieven van het luik Rivierherstel Leie sluiten naadloos aan op de ambities en voorstellen geformuleerd in de 'Blue Deal' en wordt daar ook expliciet als speerpunt benoemd. De verdere realisatie van watergebonden, terrestrische natuur in rivierherstel Leie dient dan ook beschouwd worden als een directe en onmiddellijke bijdrage aan de verwezenlijking van de Blue Deal. Het kadert bovendien ook in het project 'natte natuur' van de 'Blue Deal', een meerjarenprogramma voor valleierherstel en herstel van natte natuur. Teneinde volwaardige aansluitende natte gebieden te bekomen in volledig beheer, kan overgegaan worden tot onteigening indien andere middelen zoals een gezamenlijk natuurbeheerplan, grondruil, aankoop in der minne, ... niet leiden tot adequaat beheer.

Met de beslissing van 23 april 2021 besliste de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaams Relanceplan 'Veerkracht' over verschillende maatregelen in uitvoering van de Blue Deal (VR 2021 2304 VV DOC.0035/1BIS, project VV 0034). De realisatie van watergebonden, terrestrische natuur in het project Rivierherstel Leie in West- en Oost-Vlaanderen is één van de vier vlaggenschipprojecten in dit plan om via een integrale, natuurgebaseerde aanpak versneld te werken van een veerkrachtige open ruimte door middel van concrete terreinrealisaties op grote schaal.

2. INHOUD

A. STAND VAN ZAKEN

1. Coördinatie van het geïntegreerde plan Seine Schelde

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 heeft DVW de volgende overlegorganen opgericht, waarvan ze ook het voorzitterschap waarneemt:

- de stuurgroep Seine-Schelde Leie-as : hierin zijn DVW, ANB en VLM vertegenwoordigd. Sedert 2017 worden ook het departement Omgeving en het departement Landbouw & Visserij bij de stuurgroep betrokken. De stuurgroep vergadert gemiddeld 2 à 3 keer per jaar;
- de klankbordgroep Seine-Schelde Leie-as : naast de leden van de stuurgroep zijn hierin alle stakeholders van het geïntegreerde Seine-Scheldeplan vertegenwoordigd (gemeenten en provincies, milieuverenigingen, landbouworganisaties, VOKA, schippers, ...). De klankbordgroep komt eveneens gemiddeld 2 à 3 keer per jaar samen;
- de begeleidingscommissies : er werden verschillende begeleidingscommissies opgericht inzake natte natuur. Deze commissies zijn vooral actief bij de opmaak van de LER's en de inrichtingsplannen.

2. Samenwerkingsovereenkomsten

Op 12 september 2012 werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen DVW, ANB en VLM betreffende de verdere uitvoering van het geïntegreerde plan Seine-Schelde (bijlage 5).

Parallel werden ook twee samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met betrekking tot de oprichting van de lokale grondenbank rivierherstel Leie met stimuli (bijlage 6): één tussen VLM en W&Z (thans DVW) betreffende het deel meanders (12/09/2012) en één tussen VLM en ANB betreffende het deel natte natuur (26/03/2012). In maart 2017 werden hierop twee addenda goedgekeurd,

houdende een aantal aanpassingen en aanvullingen ter verbetering van de werking van deze grondenbanken en het bijhorend flankerend landbouwbeleid.

3. Luik binnenvaart

Het luik binnenvaart van het geïntegreerde plan Seine-Schelde op de Leie-as is reeds geruime tijd in uitvoering. Dit luik concentreert zich vooral op de transportfunctie van de Leie en de versterking van haar rol in het globale waterwegennetwerk, als verbinding tussen de Vlaamse zeehavens en economische hotspots zoals het kanaal Roeselare-Leie.

Met betrekking tot de verdere voorbereiding en implementatie van het geïntegreerde plan Seine-Schelde zijn sedert 2010 tal van verdere studies en onderzoeken uitgevoerd. Als voornaamste kunnen hierbij vernoemd worden : de globale actualisatiestudie voor de opwaardering van de Leie-as (2016 – 2017), de ontwerp- en uitvoeringsstudies voor de nieuwe stuwsluiscomplexen te Harelbeke (2013 – 2015) en Sint-Baafs-Vijve (2016 – 2018), de ontwerp- en uitvoeringsstudies inzake de kalibreringswerken voor het pand Deinze – Sint-Baafs-Vijve (2018 – 2020), diverse projectstudies voor het verhogen en/of herbouwen van bruggen (Ooigem, Kuurne, Kortrijk, Bissegem, Wevelgem), de modernisering van stedelijke doortochten (Wervik, Menen), enz...

Belangrijke onderdelen, zoals de ontdebelling van de sluis te Evergem, de kalibrering van het Noordervak van de Ringvaart om Gent, de modernisering van de doortocht Wervik en de bouw van een nieuwe sluis in Harelbeke zijn reeds uitgevoerd. Andere deelprojecten, zoals de bouw van de nieuwe sluis in Sint-Baafs-Vijve of de kalibrering van het Afleidingskanaal tussen Schipdonk en Deinze en de integrale uitvoering van de doortocht Menen, zijn volop in uitvoering of worden voorbereid.

Vanaf 2021 zal ook gestart worden met de kalibrering van de opeenvolgende Leiepanden tussen Deinze en Wervik : het aanleggen van nieuwe, maximaal natuurvriendelijke oevers, het opnieuw aankoppelen van bepaalde afgesloten meanders, het inrichten van de waterwegomgeving (jaagpaden, fietsinfrastructuur, recreatieve voorzieningen), het uitvoeren van verruimingsbaggerwerken. Voor deze kalibreringswerken zullen vier opeenvolgende project-MER's worden opgemaakt, steeds voorzien van een doorkijk op het geheel. De project-MER voor het eerste pand Deinze – Sint-Baafs-Vijve is klaar voor indiening, de opmaak van de project-MER voor het pand Sint-Baafs-Vijve – Harelbeke werd recent opgestart.

Voor de verdere opwaardering van de Leie tot een Europese hoofdvaaras op het klasse Vb-gabarit (schepen tot 4.500 ton) is in het van kracht zijnde Europese uitvoeringsbesluit omtrent Seine-Schelde, gepubliceerd op 1 juli 2019 (ref. (EU) 2019/1118), als deadline 31/12/2027 opgenomen, in lijn met de voorziene indienststelling van het Franse Seine-Nord Europe.

De deelprojecten in het kader van het luik binnenvaart binnen het Seine-Schelde project maken momenteel het voorwerp uit van de subsidieovereenkomst Seine-Schelde 2020 (Grant Agreement met ref. INEA/CEF/TRAN/ M2014/ 1049241) onder het CEF1 (Connecting Europe Facility). Voor studies is een subsidiepercentage van 50% van toepassing, voor werken bedraagt dit 40%. De huidige Grant Agreement loopt nog tot eind 2022 en heeft betrekking op een totaal investeringspakket van 362 miljoen euro (56 miljoen euro studies en 306 miljoen euro werken, waarvan meer dan 80% op de Leie-as).

Voor de subsidieperiode 2021 – 2027 zijn de voorbereidingen voor de opmaak van een nieuw subsidiedossier onder het CEF2 volop aan de gang. Naar verluidt zou het subsidiepercentage ook voor werken tot 50% kunnen opgetrokken worden. De eerste oproep tot projectvoorstellen onder het CEF2 wordt verwacht voor het najaar van 2021, met als uiterste datum voor indiening februari 2022.

4. Luik rivierherstel m.u.v. watergebonden, terrestrische natuur

Een aantal onderdelen van het luik rivierherstel Leie (de aanleg van vispassages, de aanleg van natuurvriendelijke oevers, de aankoppeling van meanders en de opwaardering van zijwaterlopen) worden door De Vlaamse Waterweg nv geïntegreerd uitgewerkt en geïmplementeerd in de hierboven besproken kalibreringswerken van de Leie tussen Deinze en Wervik.

Qua uitvoering op het terrein zijn tot op heden reeds twee deelprojecten hiervan gerealiseerd, zijnde de vispassage en een fietsersbrug ter hoogte van het nieuwe stuwsluiscomplex te Harelbeke. In overeenstemming met de bepalingen van de lopende Grant Agreement dienen tegen eind 2022 de volgende onderdelen te worden gerealiseerd:

- aanleg van nieuwe oevers in het pand Deinze – Sint-Baafs-Vijve : van de in totaal 21 km nieuw aan te leggen oevers zal ca. 13,5 km als natuurvriendelijke oever worden aangelegd (plas- of drasberm, lagune, oeverwal). De desbetreffende vergunnings- en aanbestedingsprocedures worden dit najaar opgestart, met het oog op uitvoering vanaf 2021;
- werken van alle vismigratieknelpunten op de Leie-as : na Harelbeke zullen ook in Sint-Baafs-Vijve, Menen en Merelbeke nieuwe vispassages worden gebouwd;
- recreatieve ontsluiting : naast de fietsbrug in Harelbeke worden nieuwe fietsverbindingen voorzien in Deinze (o.m. fietssnelweg F422), Zulte (Limnanderdreef) en Waregem-Wielsbeke (oude Leiearm Bavikhove) en Menen (Barakkenpark).

De voorbereidende studies en terreinonderzoeken voor bovengenoemde onderdelen zijn volop lopende. De overige onderdelen van het luik rivierherstel (aanleg natuurvriendelijke oevers opwaarts Sint-Baafs-Vijve, fietsverbinding Menen, inrichting meanders, herwaardering zijwaterlopen) zullen worden opgenomen in de projectvoorstellen voor CEF2 en worden qua uitvoering geprogrammeerd voor 2023 – 2027, in overeenstemming met het Europese uitvoeringsbesluit Seine-Schelde.

5. Luik rivierherstel – watergebonden, terrestrische natuur

Hoewel geen concrete cofinanciering is voorzien voor het element natte natuur van rivierherstel Leie, is de goede vooruitgang van dit onderdeel van groot belang voor het subsidiedossier Seine Schelde 2020: de plan-MER Seine Schelde vormt namelijk mee de (juridische) basis voor het Europees subsidiedossier waardoor het niet of laatst mogelijk uitvoeren van het luik rivierherstel bijgevolg mogelijk is een hypothese legt op de vereiste conformiteit met de geldende subsidievoorwaarden.

Het is daarom van bijzonder groot belang dat tegen het einde van de huidige subsidieperiode (december 2022) een voldoende grote vordering kan worden aangetoond in de realisatie van het aspect watergebonden, terrestrische natuur van rivierherstel Leie terwijl ook een sluitend, concreet en haalbaar plan van aanpak kan worden voorgelegd voor de realisatie van het dan resterend gedeelte van dit onderdeel van het geïntegreerde project voor de Leie-as.

Vanaf 2008 t.e.m. 2013 werd door Waterwegen en Zeekanaal NV (thans De Vlaamse Waterweg nv) een uitgebreid jaarlijks monitoringrapport opgemaakt betreffende de vooruitgang van de voorbereiding en implementatie van het geïntegreerde plan Seine-Schelde, inzonderheid dus ook voor het luik rivierherstel – deel watergebonden, terrestrische natuur.

In onderling overleg van de leden van de stuurgroep Seine-Schelde Leie-as werd in 2018 een specifieke, gezamenlijke ‘Status Questionis’ opgemaakt omtrent het luik rivierherstel - deel watergebonden, terrestrische natuur (bijlage 7). Deze wordt jaarlijks geactualiseerd en toegelicht op de klankbordgroep.

Verdere uitwerking van een realisatiestrategie zal tevens gebeuren in uitvoering van de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2021 over het Vlaams Relanceplan Veerkracht, waarbij de realisatie van natte natuur in de Leievallei voor het project Rivierherstel als één van de vier Vlaamse vlaggenschipprojecten werd opgenomen. Hieronder wordt de huidige situatie verder geschilderd.

a. Grondverwervingen

Binnen de projectgebieden heeft de overheid reeds 141,60 ha in eigendom, waarvan 82ha vrij van gebruik. Deze gronden liggen echter zeer versnipperd waardoor inrichting voor natte natuur meestal niet mogelijk is zonder effect op belendende private percelen. Rekening houdend hiermee komt op dit ogenblik slechts 7,6 ha in aanmerking voor inrichting (waarvoor ondertussen een omgevingsvergunning is bekomen). Een overzicht op kaart van de eigendommen met aanduiding van welke percelen vrij zijn van gebruik kan teruggevonden worden in bijlage 7c.

Deelgebied	Eigendom (ha)
Laag-Vlaanderen	0,3
Posthoornhoek	12,5
Paters Mote	0
Bavikhove-Ooigembos	32,9
Sint-Baafs-Vijve	6,3
Oeselgem Mandel	12,1
Neerhoek-Ponthoek	23,3
Heuvelhoek	13,4
Gottem	6,7
Grammene	24,2
Leiekant	0
Boelake	9,9
D'Hoye	0
Binnenkant Gottem	0
Machelen Put	0
TOTAAL	141,6

Sinds het afsluiten van de grondenbankovereenkomsten in 2012 kon 30,78 ha aangekocht worden in de 10 deelgebieden. Daarnaast kon in de zoekgebieden ook reeds 19,85 ha aan ruilgronden aangekocht worden. Nagenoeg alle gronden in de deelgebieden (27,69 ha van de 30,78 ha) zijn verworven in de periode 2012-2015. Na 2015 stagneerde de aankoop van gronden met de grondenbank.

Deze stagnatie kan in hoofdzaak toegeschreven worden aan volgende omstandigheden:

- het niet aanhouden van de vooropgestelde data en scharniermomenten uit de indicatieve tijdstabel zoals opgenomen in bijlage van de nota dd. 17/12/2010;
- de grote impact op actieve landbouwexploitaties en huiskavels;
- uitruilen verloopt moeilijk door het groot aandeel verpachte gronden in de 10 weerhouden deelgebieden (volgens het overkoepelend LER van 2014 wordt over de 10 gebieden gemiddeld bijna 60% van de gronden gepacht, met het deelgebied Paters Mote als meest extreem deelgebied waar geen landbouwers gronden in eigendom hebben) en voor de deelgebieden met een groene ruimtelijke bestemming speelt ook het prijsverschil bij het ruilen naar gronden met agrarische bestemming;
- de optie om sowieso te kiezen voor verwerving voorafgaand aan inrichting.

Ingaand op de in het najaar van 2016 gestelde vraag van de bevoegde minister om prioritair in te zetten op de benodigde verwervingen in de deelgebieden Bavikhove-Ooigembos en Neerhoek Ponthoek deel 1 (met het oog op een snelle realisatie op het terrein van 100 ha watergebonden, terrestrische natuur), werden alle betrokken gebruikers en eigenaars – nogmaals - gecontacteerd door de grondenbank. Deze bijkomende démarche heeft evenwel tot weinig of geen resultaat geleid, slechts 2,27 ha kon extra aangekocht worden.

Tot op heden werden nog geen verwervingen uitgevoerd voor de grondenbank deel meanders.

b. Opmaak landbouweffectenrapporten (LER's)

In de periode van 2011 tot 2013 werden door VLM de nodige LER's opgemaakt voor de 10 deelgebieden. Begin 2014 kon aldus het overkoepelend LER (bijlage 8) worden opgeleverd zoals bepaald in de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 december 2010.

Voor de overige 5 (niet-weerhouden) deelgebieden werd nog geen LER opgemaakt; dit zou volgens de beslissing van 17 december 2010 gebeuren bij de opmaak van het RUP (zie verder).

Uit de opgeleverde LER's bleek dat de te verwachten impact op de landbouwsector van de benodigde grondverwervingen in deze deelgebieden aanzienlijk groter zal zijn dan aanvankelijk werd ingeschat op basis van de voorafgaande, algemene landbouwstudie (2005). Aldus ontstond omtrent het dossier rivierherstel Leie een belangrijk spanningsveld tussen de natuursector enerzijds en de landbouwsector anderzijds.

De uitvoering van de opdracht van de bijzondere coördinator in 2014 – 2015 (cfr. hoger) heeft hier, behoudens een ambtelijk eindrapport, weinig of geen resultaten opgeleverd en heeft derhalve niet tot de verwachte oplossing geleid.

c. Ontwikkeling watergebonden, terrestrische natuur

Ter voorbereiding van de inrichting op het terrein heeft VLM in opdracht van ANB reeds 3 inrichtingsplannen opgemaakt, namelijk voor de deelgebieden Laag Vlaanderen in 2014, Bavikhove-Ooigembos en Neerhoek Ponthoek (deel 1) in 2018. Hierbij werd telkens ook de impact in beeld gebracht van de voorgenen maatregelen (bv. met betrekking tot hydrologie). Bij de opmaak van de inrichtingsplannen vindt telkens ruim overleg plaats met de lokale actoren, gemeenten en betrokken administraties, onder meer via de reeds vernoemde begeleidingscommissies.

Vermits tot op heden nog geen volledige deelgebieden konden worden verworven (zie verder), werd ervoor geopteerd om waar zinvol en mogelijk over te gaan tot partiële inrichting. Zo werd eind 2018 reeds 1,60 ha bebossing gerealiseerd in het deelgebied Bavikhove-Ooigembos. Aansluitend kon hier in januari 2020 nog eens 2,40 ha gerealiseerd worden. Op vandaag is er dus in totaal reeds 4,0 ha natuur effectief ingericht op het terrein.

Voor de realisatie van 7,60 ha watergebonden, terrestrische natuur in het deelgebied Neerhoek-Ponthoek (deel 1) werd de omgevingsvergunning bekomen en wordt gestreefd naar uitvoering in de loop van 2021.

Binnen de inrichtingsplannen worden verschillende natuurdoeltypes vooropgesteld. Rietvegetatie is een doelstelling in alle opgemaakte inrichtingsplannen. Andere doeltypes zijn zilverschoongrasland, (nat) kamgrasland, natte variant van verbond van grote vossenstaart tot verbond van grote vossenstaart en de overgangssituaties, grote zeggevegetatie, dotterbloemgrasland en glanshavergrasland. In de deelgebieden Bavikhove-Ooigembos en Laag-Vlaanderen wordt ook bos voorgesteld, dan voornamelijk de types eiken-haagbeukenbos, essen-olmenbos en hun overgangstypes, wilgenvloedbos en wilg-zwarte els struweel.

B. VERDERE AANPAK VOOR DE REALISATIE VAN HET LUIK WATERGEBONDEN, TERRESTRISCHE NATUUR

Op basis van bovenstaande stand van zaken is het duidelijk dat zich op heden een aantal belangrijke knelpunten voordoen met betrekking tot de implementatie van het onderdeel watergebonden, terrestrische natuur van het luik Rivierherstel Leie. De uitvoering ervan is nochtans essentieel in functie van een veerkrachtige en robuuste openruimte in het kader van de Blue Deal. Tegelijk vormt het een essentieel onderdeel van het globale Seine-Schelde project.

De opgemaakte LER's hebben aangetoond dat de realisatie van de vooropgestelde watergebonden, terrestrische natuur binnen de 10 deelgebieden een aanzienlijke druk legt op de landbouw in deze deelgebieden. Het eerder aangekaarte spanningsveld tussen landbouw en natuur dat hierdoor is ontstaan, is op heden nog steeds aanwezig. Teneinde hier maximaal aan tegemoet te komen en de druk op de landbouw zowel in tijd als in ruimte zoveel mogelijk te beperken zonder de doelstellingen van het project uit het oog te verliezen, wordt voorgesteld het zoekgebied te verruimen en een aangepaste, in de tijd gefaseerde aanpak te volgen.

1. Uitbreiding deelgebieden en opmaak LER

In de plan-MER werden 15 deelgebieden onderzocht die in aanmerking komen voor de realisatie van de voorgenomen watergebonden, terrestrische natuur. Met de BVR van 2010 werden hiervan slechts 10 deelgebieden weerhouden. Zoals ook bleek uit het rapport van de bijzondere coördinator en de globale LER is de realisatie van 500 ha binnen enkel deze projectgebieden problematisch voor de leefbaarheid en de toekomst van een aantal bedrijven binnen deze gebieden. Door de 5 bijkomende deelgebieden uit de plan-MER in beschouwing te nemen, vergroot de zone die in aanmerking komt voor de realisatie van de watergebonden, terrestrische natuur en kunnen potenties in die andere deelgebieden ook benut worden. Om de impact op de landbouw ook in deze bijkomende deelgebieden te kennen dienen zo snel mogelijk de nodige LER's (in de 5 extra gebieden) te worden opgemaakt. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan huiskavels en jonge landbouwers.

Deze uitbreiding van de deelgebieden zal ook een actualisatie vergen van de respectievelijke grondenbankenovereenkomsten enerzijds en de samenwerkingsovereenkomst DVW-ANB-VLM anderzijds. Zo dient het flankerend beleid voor de landbouw ook in deze vijf bijkomende zones te worden ingevoerd.

2. Uitbreiding flankerend beleid grondenbank

Om de slagkracht van de grondenbanken (verwerven van ruilgronden en zoeken naar oplossingen voor pachters) te verhogen en de kansen op minnelijke verwerving te maximaliseren, wordt het flankerend beleid gelijkgeschakeld met het flankerend beleid in de realisatie van het Sigmaplan. In dit kader worden twee bijkomende maatregelen voorgesteld namelijk een eigenaarstoeslag en een pachtaanvaardingsvergoeding in het zoekgebied. Met de eigenaarstoeslag van 20% bovenop de aankoopsom willen we eigenaars stimuleren om gronden te verkopen in het zoekgebied. Deze gronden kunnen aangewend worden als ruilgronden. Met de pachtaanvaardingsvergoeding van 20% van de aankoopsom van een grond willen we eigenaars met gronden in het zoekgebied stimuleren om een pachter te aanvaarden op hun grond. Zodoende kan een oplossing geboden worden aan landbouwers die gronden bestemd voor de inrichting van watergebonden, terrestrische natuur pachten.

3. Fasering in de tijd

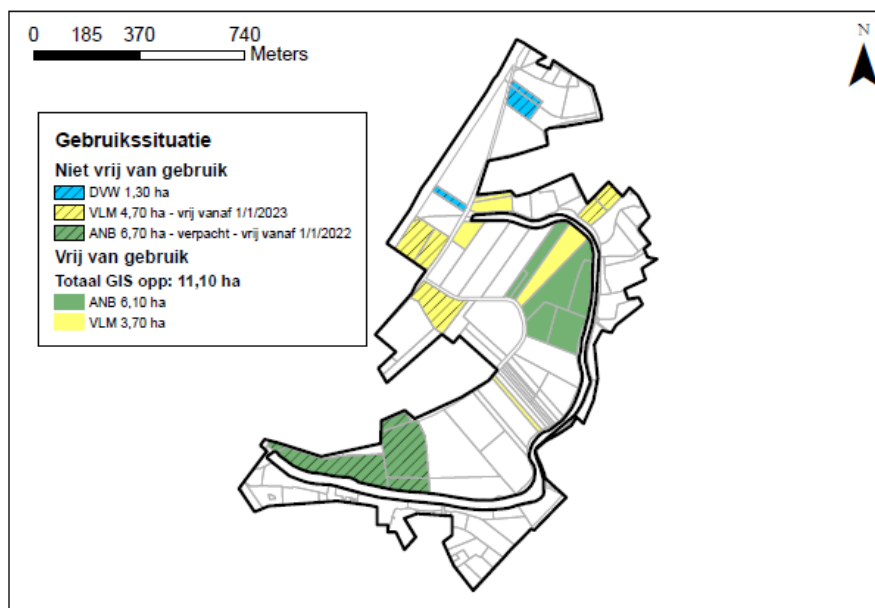
Door de inrichting ook voldoende te spreiden in de tijd kan de impact op de landbouw nog verminderd worden. Door de invoering van 3 fasen wordt rekening gehouden met de leeftijd van de landbouwers en kan gewerkt worden met een uitdoofbeleid.

- In een eerste fase wordt minstens 100 ha gerealiseerd tegen 31 december 2024.
- In een tweede fase wordt bijkomend minstens 200 ha gerealiseerd tegen 31 december 2027.
- Fase 3 omvat de resterende oppervlakte doelstelling (ca. 200 ha) tegen 31 december 2031.

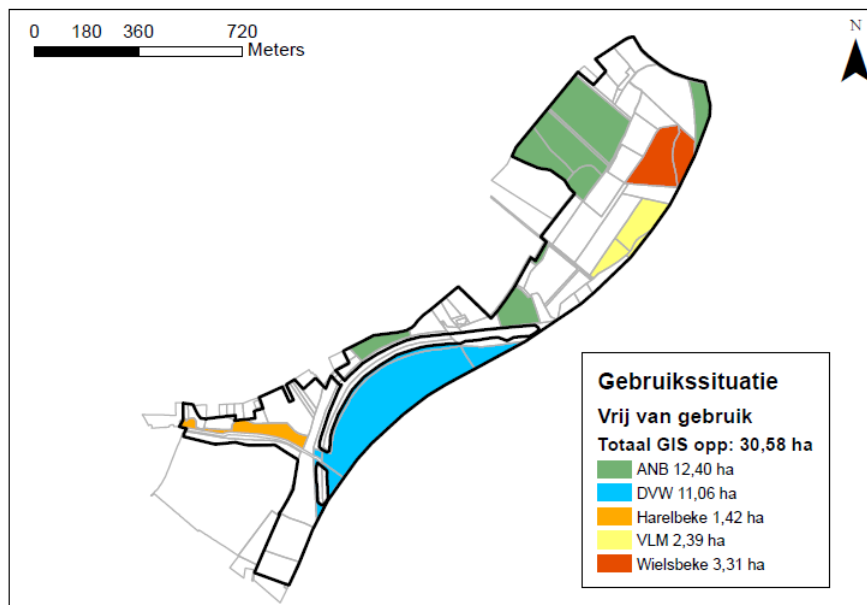
Zoals reeds aangegeven is het van cruciaal belang dat op korte termijn effectief met de inrichting kan gestart worden. Prioritair kan ingezet worden op de 2 deelgebieden waar reeds een aanzienlijk deel van de in te richten gronden in eigendom zijn van de overheid en waarvoor de benodigde inrichtingsplannen reeds zijn opgemaakt. Tevens laat de huidige ruimtelijke bestemming inrichting tot watergebonden, terrestrische natuur toe, namelijk een planologische bestemming “natuur” in Bavikhove-Ooigembos en “valleigebied” in Neerhoek-Ponthoek deel 1.

Voor deze prioritaire gebieden Bavikhove-Ooigembos en Neerhoek-Ponthoek deel 1 werden reeds stappen ondernomen om in der minne te kunnen verwerven. Alle betrokken eigenaars en gebruikers uit beide gebieden werden meerdere malen benaderd. Dit heeft tot op heden evenwel geen afdoend resultaat opgeleverd. Om een meer planmatige implementatie toe te laten en het project zichtbaar maken ten aanzien van alle betrokken partijen, zal ingezet worden op versnelde realisatie binnen deze deelgebieden met de instrumenten vermeld in punt 4, met de mogelijkheden van de aanvullend flankerende maatregelen. In eerste instantie wordt gekeken naar vrijwillige aankopen en voorkeurecht. Landbouwers die 55+ zijn en meer dan 5 ha in eigendom hebben binnen de deelgebieden zullen actief benaderd worden. Eens een gebruiker bereid is om af te tekenen, kunnen we naar de betrokken eigenaars stappen. De tussentijdse rapportage van de intendant (zie verder) moet de voortgang van de minnelijke pistes, grondenruil en/of garanties op zelfrealisatie weergeven. Als 9 maand na de aanstelling van de intendant blijkt dat de realisatie van de eerste fase van 100 ha in deze prioritaire deelgebieden tegen eind 2024 in het gedrang komt, gaat de bevoegde minister over tot onteigening als laatste instrument.

Deze twee gebieden (zie onderstaande kaartjes - situatie 2019) kunnen zorgen voor de realisatie van 100 ha:

Neerhoek-Ponthoek - 99,42 ha

Bavikhove-Ooigembos - 66,49 ha

In een tweede fase kan gestreefd worden naar de realisatie van 200 ha bijkomende natuur tegen eind 2027 (de oorspronkelijke deadline). Hierbij kan, waar zinvol en mogelijk, ook ingezet worden op partiële inrichting. Gronden die reeds verworven zijn en vrij van gebruik kunnen immers al ingericht worden mits geen nadelig effect te verwachten is op belendende percelen. Er is 40 ha in eigendom en vrij van gebruik gelegen in deelgebieden waarvoor nog geen inrichtingsplan beschikbaar is. Bijkomend komt 46 ha vrij in de komende 5 jaar.

Tenslotte kan dan in derde fase tegen eind 2031 verder gewerkt worden aan de resterende oppervlakte-doelstelling (ca. 200 ha). Volgens de LER's kan met deze timing voor de meeste landbouwers rekening gehouden worden met de pensioenleeftijd. Voor een aantal heel jonge landbouwers zal moeten gezocht worden naar een oplossing op maat.

- Fase 1 : de realisatie van 100 ha watergebonden, terrestrische natuur tegen 31/12/2024 in de deelgebieden Neerhoek-Ponthoek deel 1 en Bavikhove-Ooigembos;
- Fase 2 : de realisatie van bijkomend 200 ha watergebonden, terrestrische natuur tegen 31/12/2027;
- Fase 3 : de realisatie van de resterende taakstelling (ca. 200 ha) watergebonden, terrestrische natuur tegen 31/12/2031.

Voor de fasen 2 en 3 dient de planning van de in te richten deelgebieden flexibel te zijn in functie van de lokale omstandigheden (o.a. landbouwsituatie, aankoop- of ruilopportuniteiten, ecologische potenties, ...). Huiskavels worden indien mogelijk maximaal gevrijwaard.

4. Aanstellen van een intendant

Het project Rivierherstel Leie, beslist in 2006/2010, heeft tot op vandaag niet geleid tot realisatie van een substantieel deel watergebonden, terrestrische natuur. Ondanks de opdracht van de bevoegde ministers aan de bijzondere coördinator in 2014 om een concreet voorstel uit te werken voor de realisatie van 300 ha haalbaar gebleken watergebonden terrestrische natuur (inclusief timing, fasering en budgettering) kan momenteel geen realistisch tijdspad voorgelegd worden aan Europa die de voortgang aantoont.

Door de grote impact op de landbouw en de moeilijke zoektocht voor ruilgronden heeft het project Rivierherstel Leie een grote weerstand opgeroepen in de regio. De reeds uitgevoerde LER's en het rapport van de bijzondere coördinator verwijzen ook naar de grote onzekerheid met betrekking tot de timing, het uitdoofbeleid en de flankerende maatregelen op ogenblik van verwerving of onteigening. Niettegenstaande binnen de 10 deelgebieden ca 254 ha reeds een natuurbestemming heeft (gewestplan of RUP), kon tot op heden niet gestart worden met de inrichting als watergebonden, terrestrische natuur doordat deze gronden nog in actief landbouwgebruik zijn (eigendom of pacht). De hierboven geschetste historiek heeft aangetoond dat verwerving van de gronden door de Vlaamse overheid (ANB) via aankopen in der minne en grondenbanken en -ruil tot op heden niet tot het verwachte resultaat heeft geleid.

Om het project Rivierherstel Leie weer op de rails te zetten, dient maximaal ingezet te worden op het bereiken van een draagvlak in de regio.

Daarom is het wenselijk om voor een periode van 1 jaar een intendant aan te stellen die op terrein probeert het vertrouwen te (her)winnen in functie van een draagvlak voor Rivierherstel Leie. Indien de intendant op het terrein voortgang boekt met betrekking tot de effectieve realisatie kan de opdracht verlengd worden (maximum 1 jaar) met het oog op concrete, haalbare oplossingen. Hij of zij rapporteert zesmaandelijks over de voortgang. De bedoeling is om essentiële stappen vooruit te zetten in functie van de gefaseerde realisatie van de voorgenomen watergebonden, terrestrische natuur zodat de voorafgestelde timing (zie punt 3) kan gehaald worden.

De intendant vormt een brugfiguur tussen de eigenaars/gebruikers, de landbouworganisaties en de Vlaamse overheid en gaat op zoek naar een gepaste instrumentenkoffer voor de effectieve realisatie van de voorgenomen watergebonden, terrestrische natuur in de Leievallei. Eén van de mogelijke pistes die daarbij dient onderzocht te worden, is te kijken in welke deelgebieden en voor welke percelen via natuurbeheerplannen of andere instrumenten kan samengewerkt worden om de doelstellingen te bereiken binnen de vooropgestelde timing (punt 3). Dit kan een alternatief bieden voor de in 2010 vooropgestelde verwerving van het ganse gebied door de Vlaamse overheid. Dit belet evenwel geenszins de mogelijkheden om via opportuniteitsaankopen of verwerving in der minne verder in te zetten op de realisatie. In gebieden die reeds de natuurbestemming hebben en de deelgebieden Neerhoek-Ponthoek (deel 1) en Bavikhove-Ooigembos – waar de overheid reeds 47 ha in eigendom heeft – kan verder ingezet worden op verwerving teneinde op korte termijn stappen vooruit te zetten (zie punt 3). Ook het gebruik van het voorkeepsrecht van ANB zal maximaal aangewend worden.

De intendant brengt uiterlijk 6 maanden na aanstelling een eerste tussentijds rapport uit bij de bevoegde ministers, waarbij hij zijn bevindingen meedeelt en een concreet voorstel doet op welke manier de eerste fase (100 ha) in de deelgebieden Neerhoek-Ponthoek deel 1 en Bavikhove-Ooigembos tegen uiterlijk 31/12/2024 kan gerealiseerd worden. Indien hieruit blijkt dat minnelijke verwerving, grondenruil of zelfrealisatie (oa via natuurbeheerplannen) onvoldoende aaneengesloten terreinen opleveren binnen de vooropgestelde timing voor effectieve inrichting, wordt overgegaan tot onteigening in betrokken deelgebieden. Hiervoor dient tijdig machtiging tot onteigening te worden verleend. Een onteigeningsplan wordt, net zoals de andere voorbereidende studies (inrichtingsplan, uitvoeringsplan) en vergunningsaanvragen, opgemaakt door of in opdracht van ANB.

5. Opmaak inrichtingsplannen

Teneinde het verdere verloop van het project meer planmatig te kunnen aanpakken, een vollediger beeld te krijgen van de natuurpotenties in de verschillende deelgebieden en tevens de nodige input te kunnen leveren voor de voorgenomen planningsprocessen in de Leievallei (cfr. infra), is het van groot belang zo spoedig mogelijk te kunnen beschikken over alle benodigde inrichtingsplannen. Mede in het kader van de actualisatie van de samenwerkingsovereenkomst DVW – ANB – VLM zullen hierover binnen de stuurgroep Seine-Schelde Leie-as de nodige concrete afspraken gemaakt worden.

In dit verband wordt de aandacht gevestigd op een bijzonder probleem. Bij het recent uitvoeren van terreininventarisaties in de deelgebieden werd namelijk bij herhaling de toegang tot de betrokken percelen geweigerd. Er wordt dan ook voorgesteld dat de nodige initiatieven zouden genomen worden opdat de betrokken ambtenaren van ANB, VLM en/of DVW (of de door hen aangestelde dienstverleners) de noodzakelijke toegang zouden verkrijgen tot de percelen (niet de gebouwen) uit de 15 deelgebieden met het oog op het uitvoeren van de nodige terreininventarisaties, opmetingen en monitoring van de grondwaterstanden op grond van artikel 57bis van het decreet natuurbehoud. Uiteraard moet dit gebeuren met het nodige respect voor het eigendomsrecht en mag dit niet leiden tot schade aan de landbouwgewassen of het onroerend goed.

6. Opmaak RUP Leievallei Bavikhove - Deinze

Teneinde het luik rivierherstel ook op planologisch en juridisch vlak te kunnen vervolledigen en verankeren, dient daarnaast, zoals reeds vooropgesteld in de BVR van 2010, ook zo spoedig mogelijk werk te worden gemaakt van de opmaak van het benodigde gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur (AGNAS-GRUP) voor het gedeelte van de Leievallei van Bavikhove tot Deinze (het gedeelte tussen Wervik en Bavikhove maakt reeds het voorwerp uit van het op 7 november 2008 definitief vastgelegd GRUP Leievallei en open ruimte omgeving Kortrijk). De opstart van de geïntegreerde RUP-MER procedure heeft tevens tot gevolg dat een nieuwe milieueffectbeoordeling voor het voorgenomen plan aan de orde is, vanuit de plandoelstellingen en met name voor delen waar een herbestemming aan de orde is. Hierbij zal maximaal gebruik kunnen gemaakt worden van bestaande milieustudies. In het kader van de geïntegreerde RUP-MER procedure wordt eveneens de impact op de landbouw onderzocht in LER (zie punt 1).

Het departement Omgeving zal instaan voor de coördinatie van de opmaak van dit gewestelijk RUP, in samenspraak met de stuurgroep Seine-Schelde Leie-as. In dit planningsproces zal een ruimtelijke vertaling gebeuren op basis van de voorstellen voor Rivierherstel Leie, de vertaling van de milieueffectenbeoordeling (en eventuele bijkomende compensaties of maatregelen voor bv. de bijkomende bochtverbredingen), de voortgang van de realisatie en een concrete afstemming met projecten in dezelfde omgeving.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Op basis van de huidige stand van zaken (Status Questionis) en de hierboven geformuleerde voorstellen (uitbreiding projectgebied, gefaseerde uitvoering, indicatieve tijdstabel) kan de verdere implementatie van het luik Rivierherstel Leie – deel watergebonden, terrestrische natuur als volgt begroot worden :

verwerving	€ 27 000 000
Inrichtingswerken	€ 10 400 000
Inrichtingsplannen*	€ 780 000
Uitvoeringsplannen**	€ 975 000
Landbouweffectenrapporten voor de 5 bijkomende deelgebieden	€ 250 000
totaal	€ 39 405 000

*: inrichtingsplannen vormen een visie voor het volledige deelgebied met algemene beschrijving van de werken

***: uitvoeringsplannen betreffen de technische plannen die nodig zijn voor aanvraag omgevingsvergunning en het bestek met werfopvolging

Rekening houdend met de voorgestelde fasering worden de benodigde budgetten voor de periode 2021-2024 geraamd op 12 miljoen euro:

<i>Grondverwerving</i>	<i>7.370.000</i>
<i>Inrichtingswerken</i>	<i>3.600.000</i>
<i>Inrichtingsplannen</i>	<i>520.000</i>
<i>Uitvoeringsplannen</i>	<i>260.000</i>
<i>LER's bijkomende gebieden</i>	<i>250.000</i>
<i>Totaal</i>	<i>12.000.000</i>

Het advies van de Inspectie van Financiën werd verkregen op 16 juni 2021. Het gunstig advies gaat in bijlage.

In antwoord op het advies van de Inspectie van Financiën kan gesteld worden dat in de periode 2021-2024 versneld ingezet wordt op de realisatie van 100 ha binnen twee deelgebieden (van de huidige 10 deelgebieden), waarbij in eerste instantie wordt ingezet op verwerving van de terreinen om te komen tot een samenhangend geheel. De verwerving kan gebeuren via de bestaande grondenbanken. De geraamde kosten voor verwerving (zie hoger) houden rekening met de actuele, venale waarde van de gronden én de bijkomende maatregelen, vermeld in punt 2 (eigenaarstoeslag en pachtaanvaardingsvergoeding). De globale taakstelling blijft ongewijzigd maar wordt gefaseerd in de tijd en binnen een ruimer zoekgebied, zoals beschreven in punt 1.

De nodige kredieten voor de periode 2021-2024 zullen deels opgevangen worden binnen de reguliere kredieten van respectievelijk het ANB en de VLM. Aanvullend wordt voorgesteld om maximaal 5,6 miljoen euro te reserveren vanuit het Plan Vlaamse Veerkracht – VV034, waar 23 miljoen euro voorzien is voor 4 tot 5 vlaggenschipprojecten (waaronder Rivierherstel Leie).

Het begrotingsakkoord werd verkregen op 12 juli 2021.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering

1. neemt kennis van de stand van zaken van het geïntegreerde plan Seine-Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie), zoals beschreven in onderhavige nota;
2. verklaart zich akkoord met de in onderhavige nota voorgestelde maatregelen voor de realisatie van het luik watergebonden, terrestrische natuur als onderdeel van het

geïntegreerde plan Seine-Schelde, zoals beslist door de Vlaamse Regering op 17 december 2010 en opgenomen in de Grant Agreement Seine-Schelde 2020;

3. bevestigt de projectstructuur van het geïntegreerde plan Seine-Schelde, zoals beslist door de Vlaamse Regering op 17 december 2010. De voorbereiding en de realisatie van het luik watergebonden, terrestrische natuur wordt opgenomen door het Agentschap Natuur en Bos. De Vlaamse Waterweg nv neemt de projectcoördinatie van het geïntegreerde project Seine Schelde en het voorzitterschap van de stuurgroep verder op;
4. beslist het projectgebied voor watergebonden, terrestrische natuur Rivierherstel Leie uit te breiden met 5 deelgebieden uit de plan-MER Seine-Schelde van 2008, zonder dat dit vertraging op de realisatie in de andere 10 gebieden met zich meebrengt;
5. gelast de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving, opdracht te geven aan het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij om onverwijld de nodige concrete initiatieven te nemen in functie van de gefaseerde ontwikkeling van in 2010 vooropgestelde watergebonden, terrestrische natuur in de Leievallei tussen Wervik en Deinze in 3 fasen binnen de 10 + 5 deelgebieden die in de plan-MER Seine-Schelde uit 2008 werden onderzocht, zoals vermeld in deze nota;
6. gelast de Vlaamse minister voor Omgeving aan het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij opdracht te geven blijvend in te zetten op de verwerving van de noodzakelijke gronden waar mogelijk en opportuun voor het project Rivierherstel Leie;
7. gelast de bevoegde ministers om een intendant aan te stellen met het oog op het bereiken van een draagvlak in de regio, door in dialoog met de eigenaars en gebruikers van de gronden en de landbouworganisaties op zoek te gaan naar instrumenten voor de effectieve gefaseerde realisatie van de voorgenomen watergebonden, terrestrische natuur in de Leievallei binnen de vooropgestelde timing. Zelfrealisatie via natuurbeheerplannen of andere instrumenten wordt als alternatief voor de vooropgestelde verwerving van het ganse gebied onderzocht;
8. gelast de Vlaamse minister voor Omgeving om de Vlaamse Landmaatschappij te gelasten om de bestaande landbouweffectenrapporten (LER) desgevallend te actualiseren en bijkomende LER op te maken voor de 5 bijkomende deelgebieden;
9. gelast de Vlaamse minister voor Omgeving aan het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij de nodige middelen ter beschikking te stellen, door een herverdeling aan te vragen uit de relanceprovisie ten bedrage van maximaal 5,6 miljoen euro voor de realisatie van de eerste fase;
10. beslist om het flankerend beleid zoals beslist op 17 december 2010 aan te vullen met twee bijkomende vergoedingen voor het zoekgebied, met name eigenaarstoelage en pachtaanvaardingsvergoeding, en gelast de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving, opdracht te geven aan het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij om de grondenbankovereenkomst van VLM met ANB hierop aan te passen;
11. beslist dat het luik rivierherstel Leie van het geïntegreerde plan Seine Schelde project uitgevoerd wordt voor het publiek belang. De uitvoering van maatregelen door de betrokken ambtenaren van DVW, ANB en VLM of personen die werken in opdracht van DVW, ANB en VLM mag niet belemmerd worden in de deelgebieden van rivierherstel Leie. Zij hebben op basis art. 57bis van het decreet van natuurbehoud het recht om de gronden te betreden in functie van de noodzakelijke opmetingen en onderzoeken (oa. plaatsen peilbuizen, inventarisatie, opmeting,...) die aan de uitvoering van deze inrichtingsmaatregelen voorafgaan. Dit moet steeds gebeuren met het nodige respect voor het eigendomsrecht en mag dit niet leiden tot schade aan de landbouwgewassen of het onroerend goed.

12. gelast de Vlaamse minister voor Omgeving opdracht te geven aan het departement Omgeving om het proces voor de opmaak van het AGNAS GRUP Bavikhove-Deinze op te starten en de nodige herbestemmingen door te voeren voor rivierherstel Leie zonder een hypotheek te leggen op de uitvoering en timing van het geïntegreerde Seine-Scheldeplan op de Leie-as en in het bijzonder het luik rivierherstel Leie;
13. gelast de bevoegde ministers opdracht te geven om de samenwerkingsovereenkomsten gevoegd als bijlagen 5 en 6 aan te passen en te actualiseren aan de voorliggende beslispunten;
14. gelast de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving, jaarlijks te rapporteren aan de Vlaamse Regering over de voortgang van het luik rivierherstel Leie en de realisatie van het luik watergebonden, terrestrische natuur en desgevallend maatregelen voor te stellen om de vooropgezette timing te garanderen.

De Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken,

Lydia PEETERS

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR

Bijlagen:

- bijlage 1a_VR 2006 1606 DOC.0610 Project Seine-Schelde
- bijlage 1b_VR 2006 1606 DOC.0610Bis Project Seine-Schelde
- bijlage 2_VR 2010 1712 DOC.1285TER Seine-Schelde Plan-MER
- bijlage 3a_opdracht bijzonder coördinator rivierherstel Leie
- bijlage 3b_vervolgopdracht VR 2014 1912 MED.0447BIS Rivierherstel Leie – mededeling
- bijlage 4a_16-03295_mei03
- bijlage 4b_16-03426_mei19
- bijlage 5_SOV 3p WZ-ANB-VLM
- bijlage 6a_20160613 gecoörd. overeenkomst VLM-ANB Rivierherstel Leie
- bijlage 6b_20161212 gecoörd. overeenkomst VLM-W&Z Rivierherstel Leie, deel meanders
- bijlage 7a_Status_Questionis_nota_fiches_20191212_DVW_ANB
- bijlage 7b_Status_Questionis_tabel_20191212_ANB_DVW_VLM
- bijlage 7c_Kaarten20190412_def
- bijlage 8_LER Rivierherstel Leie- totaaloverzicht 10 deelgebieden